

ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

A STUDY OF BUDDHIST ETHICS IN EXISTED IN NEW YEAR TRADITION OF KARENS SACO

พระคมศักดิ์ สุโขโต (ขอนแก่น)

พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย 2. เพื่อศึกษาประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย และ 3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษพบว่า ชาวกะเหรี่ยงสะกอเชื่อว่า ยาวา คือ ผู้สร้างโลก และมนุษย์ ที่ถือกำเนิดมาจากน่อง และตั้งชื่อว่า นอแหล จอ เป็นมนุษย์คู่แรก ที่กะเหรี่ยงสะกอ ถือกำเนิดเป็นบุตรคนโต ต่อมาได้ขยายเผ่าพันธุ์มาเป็นมนุษย์ด้วยการครองรักกัน ตราบเท่าทุกวันนี้ ความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงสะกอเป็นความเชื่อดั้งเดิมและได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมของชาวจีน เดิมทีชาวกะเหรี่ยงสะกอให้ความสำคัญกับความเชื่อเรื่องผี คือมีทั้งผีดีและผีร้าย ซึ่งผีทั้งสองประเภทนี้ ชาวกะเหรี่ยงสะกอให้ความสำคัญต่อผีที่ดี เพราะเป็นผีที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจ ประเพณีปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงสะกอ คือ ประเพณีกั๊จี้ เชื่อว่าในรอบหนึ่งปีของมนุษย์ทุกคนมีความทุกข์มีความสุขคลเคล้ากันไปควรที่จะมีกิจกรรมเสริมสร้างความสุขให้กับมนุษย์จึงได้มีการฉลองและจัดให้มีพิธีกรรมให้เป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและปัดความทุกข์โศกโรคภัย ดังนั้นกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้นำทางดานจิตวิญญาณ หมอผี (ฮิโป) ก็จะกำหนดในเดือนกรกฎาคม-สิงหาคมเป็นปีใหม่น้อย เป็นวันขึ้นปีใหม่ และในเดือนกุมภาพันธ์เป็นปีใหม่หลวงเมื่อถึงช่วงเทศกาลปีใหม่มอผี (ฮิ-โป) พร้อมผู้อาวุโสและสมาชิกภายในชุมชนโดยเฉพาะผู้หญิงต้องร่วมประกอบพิธีกรรมในบ้านของตนเอง จุดมุ่งหมายของประเพณีปีใหม่ คือเป็นการขับไล่สิ่งชั่วร้ายความทุกข์ความโศกเศร้าสิ่งที่ไม่ดีให้ออกไปกับปีเก่าและต้อนรับสิ่งที่เป็นมงคลเข้ามาในชีวิตในวันปีใหม่ที่ผ่านมาถึงต้นนั้นการแสดงออกซึ่งความกตัญญูตบแต่งต่อบรรพบุรุษและความสามัคคีของคนในกลุ่มเดียวกันการอนุรักษ์รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามไม่ให้สูญหายไป คุณค่าของหลักพุทธจริยธรรม คือ คุณค่าที่เป็นพื้นฐานทางด้านจิตใจหรือจริยธรรมของความคิด และคุณค่าที่แสดงออกมาภายนอกหรือจริยธรรมในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความประสานสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมที่อยู่ในใจของบุคคล กับจริยธรรมภาคปฏิบัติทางสังคม

Abstracts

This thesis There are three objectives. 1. To study the history of Karen ethnic group in Chiang Rai province. 2. To study the New Year's traditions of the Karen ethnic group in Chiang Rai province, and 3. To study the analysis of the Buddhist ethics that appeared in the New Year tradition of the Karen ethnic group in Chiang Rai province. The study indicated that. Karen believes that Yao is the creator of the world and human born from the calves, And the name of the screen is the first human Karen was the eldest son.

Later, the race was extended to human beings by love. As long as today, Karen's belief is that the old belief and influenced by the culture of the Chinese. The format of the activities and the timing of certain dates corresponds to the tradition and culture of the Chinese. Originally, the Karen people focused on ghost beliefs. There are both good and evil spirits. These two types of ghosts. Karen people are important to good spirits. It is a spiritual psychic. The social structure of the Karen people is so important to the women that the ancestors of the Karen women are respected by the women. The role that women are responsible for is ritualistic administration. These duties are the duty of the woman as the operator. The male division is the part of the Karen rulers. The authority is given to the shaman (He-ho) and the elders and village leaders are the executives. In the village of Karen, the Sorcerers are respected shaman mainly in the traditions and rituals. The Karen people have inherited the practice. New Year's Eve of the Karen people is a tradition. It is believed that in one year, every human being is suffering, happy, happy, happy, happy, and happy. Ward off sorrow, The spiritual leader (He-ho) will be set in the month of July - August as the new year. New Year's Day And in February is a new year, when the New Year Magic (He-ho), With seniors and members in the community, especially women, they have to perform rituals in their own homes. Then the shaman will be the rituals that occur in the New Year tradition it is a ritual sacrifice of blessings to protect the members within the group peacefully. Purpose of the New Year tradition It is to expel the evil, the pain, the sadness, the bad things, to go out with the old, and to welcome the auspicious things into the New Year's life that comes to pass, the expression of gratitude. To the ancestors and the unity of the same people, to preserve the good traditions not to lose. It is a latent value with the New Year tradition.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิ่งที่มนุษย์ทั้งหลายที่มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มสังคม ในเบื้องต้นก็ต้องมีทั้งความสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกของกลุ่มด้วยกัน แต่ก็ต้องมีแนวทางที่จะคอยควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มให้อยู่ในสังคมเดียวกันที่จะมาอยู่รวมกันอย่างมีความสุข สิ่งหนึ่งที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของกลุ่ม คือวัฒนธรรมซึ่งเปรียบเสมือนอารมณ์ที่หล่อหุ้มที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมนั้นหรือของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่งที่มนุษย์ได้คิดค้นและที่จะสร้างกฎเกณฑ์ระเบียบที่จะนำเอามาใช้ในการยึดถือปฏิบัติ และเป็นการจัดระเบียบทางสังคมหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ตลอดจนระบบความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆในการที่จะคอยควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เพราะประเพณีเป็นสิ่งที่มีมนุษย์ได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือผลิตที่สร้างขึ้นมาเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามในต่างกลางวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของสังคมนั้นๆ ประเพณีถือว่าเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดเรียนรู้ และเป็นผลผลิตในส่วนหนึ่งที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนรุ่นก่อนๆ และสามารถสืบทอดกันมาจนเป็นขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณีที่ควบคู่ไปกับวัฒนธรรม ซึ่งเป็นทั้งรูปธรรมนามธรรม (พระธรรมจาริก, 2552 : 16-53)

ในส่วนรวมประเพณีก็เป็นทั้งมรดกทางสังคมที่มีการถ่ายทอดศึกษาเรียนรู้ให้เข้าใจจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยไม่มีการขาดช่วงระยะเวลาโดยมนุษย์ใช้ภาษาในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ภาษาจึง

เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีเป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นเอกลักษณ์ที่มีความสำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย คุณธรรม ความเชื่อ อันเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมของสังคมเชื้อชาติต่างๆ จนมาเป็นประเพณีประจำชาติและถ่ายทอดกันมาเป็นลำดับ หากเป็นประเพณีนั้นติดอยู่แล้วก็รักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ หากไม่ดีก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ประเพณีล้วนได้รับอิทธิพลที่มาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้ามาสู่สังคม ซึ่งรับเอาแบบปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิตประเพณีจึงเรียกว่าเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตของสังคม โดยเฉพาะศาสนาที่มีอิทธิพลต่อประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์มากที่สุดคำว่าประเพณี ตามพจนานุกรมภาษาไทยฉบับบัณฑิตยสถาน กำหนดความหมายประเพณีไว้ว่า ขนบธรรมเนียมแบบแผน (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, 2556 : 1058)

สามารถแยกคำต่างๆออกไปเป็น ขนบ มีความหมายว่า ระเบียบแบบอย่าง ธรรมเนียม มีความหมายว่าสิ่งที่นิยมใช้กันมาและเมื่อนำมารวมกันเป็นคำเดียวกันจะมีความหมายว่า ความประพฤติที่มีคนส่วนใหญ่พากันยึดถือและปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน (ชมรมบริการวิชาการ สถาบันวิจัยชาวเขา, 2541 : 111-118)

กลุ่มชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอเป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์หนึ่งที่มีประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มตนเอง และมีความแตกต่างจากกลุ่มชนชาติพันธุ์เผ่าพันธุ์อื่นๆ โดยกลุ่มชนชาติพันธุ์เผ่ากะเหรี่ยงสะกอที่มีการยึดถือประเพณีและวัฒนธรรมเป็นแกนกลาง เพื่อเชื่อมสัมพันธ์และยึดเอาบุคคลที่เป็นชนชาติพันธุ์เผ่ากะเหรี่ยงเข้าด้วยกัน ในส่วนของประเพณีที่สำคัญของชาวกะเหรี่ยงสะกอ คือ ประเพณีปีใหม่(ก๊ี้) ที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอถือเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเดียวกันหรือชนชาติพันธุ์เดียวกันให้มีวิธีการปฏิบัติในชีวิตเป็นไปในทางเดียวกัน โดยปกติแล้วสมาชิกที่อยู่ในสังคมที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่มีประเพณีที่ถือปฏิบัติในรอบ 12 เดือน หลายพิธีกรรม แต่ประเพณีปีใหม่มีข้อห้ามและข้อปฏิบัติที่เป็นกฎเกณฑ์ให้ชาวกะเหรี่ยงสะกอเป็นเอกภาพเดียวกัน จากคนในสังคมที่มีประเพณีเป็นแกนกลางของกลุ่ม ทำให้ชาวกะเหรี่ยงสะกอมีความสัมพันธ์ภายในกลุ่มสูงมาก และมีความศรัทธาในระบอบจริยธรรมที่มีอยู่ในจารีตประเพณี โดยเฉพาะประเพณีปีใหม่ (ก๊ี้) ที่มีหลักจริยธรรมอยู่ในประเพณี อีกทั้งยังมีวิธีการควบคุมชนชาติพันธุ์ชาวกะเหรี่ยงสะกอที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนไปจากค่านิยมดั้งเดิม และยังกำหนดบทบาทของสมาชิกในกลุ่มให้ยึดถือปฏิบัติ เพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงสะกอถือหลักการปฏิบัติและถือเป็นธรรมเนียมสืบทอดกันจนถึงปัจจุบัน ประเพณีของชาวกะเหรี่ยงสะกอที่มีลักษณะเด่นชัดในเรื่องของการปฏิบัติตนต่อสมาชิก และบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคมและพฤติกรรมที่แสดงออกมา เช่น ชาวกะเหรี่ยงสะกอที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเขาจะปฏิบัติต่อสมาชิกในครอบครัว การช่วยเหลือเกื้อกูลต่อญาติพี่น้องเดียวกัน หรือว่าญาติพี่น้องที่อยู่หมู่บ้านเดียวกัน การเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส การปกครองสมาชิกของผู้นำในสังคมเดียวกัน และตลอดถึงความศรัทธาต่อประเพณีและยึดถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงสะกอที่ได้ปฏิบัติในประเพณีปีใหม่ (จุ.สุ. (ไทย) 25/137 /376)

ส่วนความสุขในการดำรงชีวิตที่อยู่ในสังคมก็เป็นอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา เพราะมนุษย์อาศัยอยู่ในสังคมเดียวกันเพื่อติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอก เบื้องหลังการติดต่อสัมพันธ์และพฤติกรรมที่จะแสดงออกมาก็มีกระบวนการในการทำงานทางด้านจิตใจ อีกทั้งเป็นการมีการเคลื่อนไหวติดต่อสัมพันธ์พฤติกรรมนั้นๆของสมาชิกภายในสังคมก็ต้องเรียนรู้และให้ความสำคัญต่อกระบวนการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่พุทธศาสนาให้ความสำคัญคือการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินชีวิตที่มีการอยู่ร่วมกัน โดยสามารถอยู่รอดได้อย่างดีงามและมีความสุขยิ่งๆ ขึ้นไปสู่ความเป็นสัตว์ประเสริฐ โดยอาศัยจริยธรรมที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์เองที่จะเรียกสังคมของกลุ่มเดียวกัน โดยมีพุทธจริยธรรมเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต ในมงคลสูตรพระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า ผู้ที่หวังความเจริญก้าวหน้าในชีวิต

ขั้นแรกสุดจะต้องเลือกคบหาสมาคม ไม่คบคนพาล คบหาบัณฑิตเป็นกัลยาณมิตร ย่อมทำให้ถึงซึ่งประโยชน์แห่งความสุข

เพราะเหตุนั้นพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้าจึงมีความแตกต่างและหลากหลายของกลุ่มบุคคลนั้นๆ เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้และนำไปประพฤติปฏิบัติตนเอง เช่น สังคหะวัตถุ ซึ่งเป็น การมุ่งเน้นถึงการเห็นคุณค่าของชีวิตผู้อื่นเสมอตน การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลให้ความเคารพต่อกัน มุ่งความสัมพันธ์ทางสังคมโดยไม่แบ่งแยกชนชั้นและให้มองว่าบุคคลต่างๆ เหล่านั้นควรเคารพยกย่องและบูชาคุณของท่าน ซึ่งเป็นการมุ่งให้เห็นความสำคัญของบุคคลต่างๆ ที่ต้องเกี่ยวข้องกับตนเอง ในหลักของพุทธธรรมเหล่านี้เป็นหลักของจริยธรรมที่บุคคลสามารถนำไปปฏิบัติต่อกัน ซึ่งพระพุทธองค์ทรงมุ่งเน้นให้มนุษย์เกิดความอื้ออาทรต่อกัน และยังทำให้สังคมมนุษย์นั้นเกิดความสันติสุขอย่างแท้จริง

ระบบจริยธรรมถือเป็นเสาหลักของสังคมที่จะทำให้สมาชิกของสังคม มีแบบแผนปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน ประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ที่ถือเป็นประเพณีที่มีขนบธรรมเนียมให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนเอง ดังนั้นความประพฤติที่ปรากฏอยู่ในของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมานั้น ควบคู่ไปกับหลักจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาหลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในประเพณีปีใหม่ ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ

สรุปการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อชาวเขานั้น จะต้องเป็นไปในลักษณะเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้ชุมชนตลอดจนพฤติกรรมปฏิบัติ และทัศนคติ ในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ และพระสงฆ์จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวบ้าน มีการจัดอบรม ให้ความรู้ โดยยึดหลักศีลธรรมและจริยธรรม เน้นการนำเสนอเป้าหมายของมนุษย์ ได้แก่ การดำเนินชีวิตเพื่อความดับทุกข์ นำจุดแข็งของพระพุทธศาสนา คือ การปฏิบัติจิตตภาวนา โดยถ่ายทอดความรู้และชักจูงให้ชาวเขาเข้าฝึกทำสมาธิกรรมฐาน เป็นการปฏิบัติที่ได้ผลคุ้มค่าสูงสุด และลงทุนน้อย เมื่อชาวบ้านเล็งเห็นประโยชน์จากการปฏิบัติธรรม ย่อมส่งผลให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา และยึดเอาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอย่างแท้จริง จึงจะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นเรื่องง่ายและชาวบ้านจะเป็นกำลังสำคัญที่จะสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในจังหวัดเชียงราย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษา ประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ขนบธรรมเนียมวิถีชีวิต ความเชื่อ ตลอดจนถึงการประพฤติปฏิบัติตนของชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอในประเพณีปีใหม่และหลักพุทธจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ ที่มุ่งศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎกเอกสารและงานวิจัยชั้นปฐมภูมิ ชั้นทุติยภูมิ หนังสือที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงของนักวิชาการ และเก็บรวบรวมข้อมูล

เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ เนื้อหาจากหนังสือต่างๆรวมถึงตำราและเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาประวัติความเป็นมา เน้นการศึกษาจากเอกสาร และมีการสัมภาษณ์จากผู้รู้หรือปราชญ์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ตลอดถึงการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในการประกอบกิจกรรมประเพณีปีใหม่ โดยมีเครื่องมืออุปกรณ์ในการจัดทำและการสัมภาษณ์การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในการประกอบกิจกรรมประเพณีปีใหม่
2. การศึกษาปรากฏการณ์ภาคสนามซึ่งใช้เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้
 - ก. สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observations) โครงสร้างและการบันทึกภาคสนามสังเกตการณ์ในพิธีกรรมประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ
 - ข. การสัมภาษณ์ จากผู้รู้หรือปราชญ์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยมีเครื่องมือคือการสัมภาษณ์ และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินวิถีชีวิตเกี่ยวกับประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอบ้านห้วยไม้เตื่อ
3. ศึกษาวิเคราะห์ หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่กับหลักจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนา ในแง่ของหลักคำสอนและหลักปฏิบัติพร้อมเสนอแนะแนวคิดของผู้วิจัยโดยให้เป็นตามวัตถุประสงค์และตอบปัญหาที่ต้องการทราบ
4. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลงานวิจัย

การศึกษาวเคราะห์เรื่องหลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ดังที่กล่าวมา มีเนื้อหาสาระพอสรุปได้ว่า เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีวัฒนธรรมและมีประวัติความเป็นมาใกล้เคียงกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ชาวกะเหรี่ยงสะกอเชื่อว่าโลกใบนี้เป็นการดลบันดาลของนกแหวและปลวก หลังจากมีนกแหวและปลวกเป็นคนช่วยกันสร้างแผ่นดินโดยนกแหวบินขึ้นไปถามพระเจ้า (เกอจาสวา) ว่าเราจะสร้างโลกนี้ได้อย่างไร พระเจ้าก็บอกให้นกแหวพาให้ไปหาเอาดินมาหนึ่งก้อนเท่าหน่วยสะบ้า (เมริแก) แล้วเอามาปั้นเป็นวงกลม หลังจากนั้นก็เอาไปวางที่บนผิวน้ำให้นกแหวเอาหางแกว้งไปมา แล้วก็ให้ปลวกกัดหางนกแหว จนมีแผ่นดินขึ้นมาตราบนานเท่าทุกวันนี้ ความเชื่อและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ ชาวกะเหรี่ยงสะกอได้รับเอาวัฒนธรรมแบบผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมและสมัยใหม่ เดิมที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอให้ความสำคัญกับผีบรรพบุรุษ เพราะหมายถึงผีที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจอีกทั้งยังนำความเชื่อสิ่งเหล่านี้ไปผูกพันไว้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยมีความเชื่อว่าบรรพบุรุษของตน ซึ่งประกอบไปด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย และพ่อแม่ ที่ล่วงลับไปแล้วนั้นจะคอยปกป้องรักษาคุ้มครองลูกหลานที่เป็นคนรุ่นหลังให้มีความสุข ดังนั้นชาวกะเหรี่ยงสะกอทุกคนรอบครัวจะมีหิ้งบูชาไว้ประจำบ้านของตน เพื่อจะได้บูชาและเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษที่ตนนับถือในช่วงเวลาที่ทีมงานประเพณีที่สำคัญในรอบปี ซึ่งอิทธิพลของความเชื่อเหล่านี้ ชาวกะเหรี่ยงสะกอได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมของชาวจีน ทำให้รูปแบบของการจัดกิจกรรมและการกำหนดวันเวลาในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

โครงสร้างทางสังคมของชาวกะเหรี่ยงสะกอมีลักษณะครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) เป็นส่วนใหญ่ คือ ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก เมื่อลูกสาวแต่งงานเขาจะไปอาศัยอยู่กับพ่อแม่ของฝ่ายภรรยา ช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วจึง

แยกครอบครัวปลูกสร้างบ้านของตนเองในละแวกนั้นๆ ส่วนการแต่งงานจะเป็นไปในระหว่างเผ่าพันธุ์เดียวกัน พุทธศาสนาเดียวกัน และอยู่ร่วมชีวิตกันในระบบผัวเดียวเมียเดียว

บ้านกะเหรี่ยงบนดอย สร้างด้วยวัสดุจากป่าเขาโดยแท้ ที่เป็นบ้านยกพื้นปูด้วยฟากไม้ไผ่ ฝาบ้านก็เป็นฟากไม้ไผ่มีเพียงห้องเดียวเล็กน่ายู่ มุงหลังคาด้วยหญ้าคาที่เย็บเป็นตับ ในห้องมีเรือนไฟสำหรับหุงหาอาหาร และเพื่อความอบอุ่นในยามเหน็บหนาว ถือกันว่าบ้านทุกหลังเป็นสมบัติของฝ่ายหญิงมิใช่ฝ่ายชาย วิญญาณของบรรพบุรุษฝ่ายหญิงคอยปกป้องคุ้มครองให้ร่มเย็นเป็นสุข ฉะนั้นพ่อแม่ของสามีจึงไม่อาจมีบทบาทสำคัญใดๆ ในครอบครัว ในส่วนการปกครองของชาวกะเหรี่ยงสะกอ นั้นทุกหมู่บ้านต้องมี หมอผี (ฮี-โป) หรือผู้ประกอบพิธีกรรมประจำหมู่บ้าน นับเป็นบุคคลที่มีสถานภาพและความสำคัญมากที่สุด และสืบตำแหน่งต่อกันตามบรรพบุรุษฝ่ายสายบิดา บทบาทของหมอผีคือเป็นบุคคลแรกที่เริ่มทำพิธีปีใหม่ การเลี้ยงผีไร่ประจำปี เป็นตุลาการตัดสินลงโทษการทำผิดจารีตประเพณีของทุกคนในหมู่บ้าน ตลอดจนการตัดสินข้อขัดแย้งต่างๆ บรรดาผู้อาวุโสฝ่ายชายทุกคน จะมีลักษณะการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการทำหน้าที่เสมือนหนึ่งที่ปรึกษาของหมอผี แต่บทบาทในการตัดสินก็ขึ้นอยู่กับหมอผีนั้น

ส่วนหัวหน้าครอบครัวทุกครัวเรือน ในบางกรณีอาจมีสิทธิ์ในการอธิบายออกความเห็นแต่มีใช้มีบทบาทในการตัดสิน ตราบเท่าที่ตนเองยังไม่มีอาวุโสโดยอายุไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตามลักษณะขบวนการปกครองนี้จะทรงอำนาจอยู่เฉพาะในแต่ละหมู่บ้านเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้านเล็กหรือใหญ่ขนาดไหนก็ตาม แม้จะมีการตั้งผู้ใหญ่และผู้ช่วยภายในหมู่บ้านของเขา ตามระบบการปกครองของราชอาณาจักรไทยแต่หากมิใช่เป็นบุคคลคนเดียวกันกับตัวหมอผีแล้วผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยก็ไม่มีบทบาท หรือสถานภาพสำคัญใดๆ นอกไปจากผู้สืบข่าวคราวต่างๆ ระหว่างโลกภายนอกกับโลกชาวเขา สาเหตุประการหนึ่งก็เพราะในสังคมกะเหรี่ยงนั้นเป็นสังคมที่สงบสุข การทะเลาะเบาะแว้งที่เกิดขึ้นเป็นไปด้วยความจำเป็น มิใช่การใช้กำลัง ไม่มีพฤติกรรม หรืออาชญากรรมร้ายแรงถึงขั้นเลือดตกยางออก ความขัดแย้ง จึงสงบได้โดยแค่กระบวนการยุติธรรมของหมู่บ้านนั่นเอง ชาวกะเหรี่ยงสะกอประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลักและมีการเลี้ยงสัตว์ การเพาะปลูกพืชที่เป็นพื้นฐานดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงสะกอ คือการปลูกข้าว ข้าวโพดกล้วย พริก ฝ้าย และพืชผักต่างๆ ผลผลิตส่วนใหญ่ที่ได้มาก็จะเก็บไว้บริโภคและขายบางส่วน เพื่อเลี้ยงชีพและจัดซื้อหาเครื่องอุปโภคบริโภคที่สำคัญในการดำเนินชีวิต

ประเพณีและพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยงสะกอที่สืบทอดและปฏิบัติมาจากการเชื่อดั้งเดิม กิจกรรมต่างๆ ในรอบหนึ่งปีจะถูกพันเกี่ยวข้องกับการเกษตร เพราะประเพณีบางอย่างต้องรอให้พืชผลที่ตนเองปลูกเสร็จหรือให้ผลผลิตและเก็บเกี่ยวเสร็จก่อน จากนั้นจึงต้องมีการเฉลิมฉลองกัน ประเพณีและพิธีกรรมที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอสืบทอดและปฏิบัติมามีนัยยะทางสังคมและแฝงไว้ด้วยปรัชญาในการดำเนินชีวิตต่างๆ ที่บรรพบุรุษถ่ายทอดต่ออนุชนคนรุ่นหลังที่สืบทอดกันมาเพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงสะกอเป็นเอกภาพเดียวกัน

ประเพณีปีใหม่หรือที่ชาวกะเหรี่ยงสะกอเรียกว่า ประเพณีผูกข้อมือ (กีจี้) ประเพณีดังกล่าวตามประวัติและคำบอกเล่าของผู้อาวุโสชาวกะเหรี่ยงสะกอเล่าว่า เดิมทีกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอมีถิ่นกำเนิดอยู่ที่จีน-ธิเบต-พม่า ขนพวกรุ่นที่สืบเชื้อสายมาจากพวกโลโล-โนส วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมต่างๆ จึงรับอิทธิพลมาจากชนชาติจีน-ธิเบต ประเพณีปีใหม่เกิดขึ้นจากความเชื่อว่า ในรอบหนึ่งปีของมนุษย์ทุกคนที่ต้องทำมาหากินตลอด บางคนมีความทุกข์บางคนมีความสุขคละเคล้ากันไป ดังนั้นในรอบหนึ่งปีควรจะมีกิจกรรมเสริมสร้างความสุขให้กับมนุษย์ให้ได้เฉลิมฉลอง และจัดให้มีพิธีกรรมที่ถือเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตปัดความทุกข์โสโครกภัยให้ออกไปจากตนตัวและคนที่เรารัก ดังนั้นบุคคลที่เป็นผู้นำหมู่บ้าน (ฮีโป) จึงกำหนดจัดงานปีละ 2 ครั้ง ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์และเดือนสิงหาคมของทุกปี ซึ่งถือเป็นประเพณีขึ้นปีใหม่

ประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน ชาวกะเหรี่ยงถือว่า เป็นวันเริ่มต้นสำหรับชีวิต ที่ต้อนรับเอาสิ่งใหม่ๆที่เกิดขึ้นมาในอนาคต และให้สิ่งเก่าๆที่ไม่ดีดับสูญไปพร้อมกับปีเก่า จึงต้องมีเฉลิมฉลองด้วยการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อต่างๆจึงมีการจัดงานขึ้น เช่น มีการทำบุญเลี้ยงผีเรือนในบ้าน เลี้ยงผีเจ้าที่เจ้าทางเจ้าป่าเจ้าเขา อ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือ ตามแต่ที่ตนเองนับถือ และขอพรจากเจ้าป่าเจ้าเขาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำ (ฮี-โซ) และผู้อาวุโสจะมีการขับร้องเพลง และขอ เป็นต้น

จุดมุ่งหมายในภาพรวมของประเพณีปีใหม่ ก็คือเป็นการขับไล่สิ่งชั่วร้าย ความทุกข์ความเศร้าโศกและสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายให้ไปกับปีเก่า พร้อมกับต้อนรับเอาสิ่งที่เป็นมงคลเข้ามาสู่ในชีวิตในวันปีใหม่ที่ผ่านมาถึง ฉะนั้นกิจกรรมที่เกิดขึ้นไปพร้อมกับประเพณีปีใหม่คือการประกอบพิธีกรรมไหว้เจ้าที่เจ้าทางและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ปกปักษ์รักษาให้ตนเองและสมาชิกภายในครัวเรือนมีความสุข เมื่อพิธีกรรมต่างๆ ได้ทำสำเร็จแล้วจึงเป็นช่วงรื่นเริงสนุกสนาน เพื่อต้อนรับเอาสิ่งที่ดีที่จะมาในชีวิต ดังนั้นความสามัคคีของคนในกลุ่มเดียวกันเป็นการอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไม่ให้สูญหายจึงมีคุณค่าที่แฝงมากับประเพณีปีใหม่

อภิปรายผล

สังคมทุกยุคทุกสมัยต่างอาศัยซึ่งกันและกันจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวเดียวดายคนเดียวมันไม่ได้ต้องมีสังคมที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองและมีสิ่งที่ต้องปฏิบัติร่วมกันอยู่ในรูปแบบของความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ศีลธรรม ระเบียบแบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่างๆ ตลอดจนถึงการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่างๆที่กระทำขึ้นในกลุ่ม ได้ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นแบบอย่าง ความคิดหรือการกระทำที่ได้และมีการสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต และมีอิทธิพลจนถึงปัจจุบัน เรียกสิ่งนั้นว่า “ประเพณี” ประเพณีเป็นกฎเกณฑ์หรือรูปแบบที่สังคมได้กำหนดขึ้นใช้ร่วมกันในหมู่สมาชิก ประเพณีจึงเป็นเครื่องหมายบอกความเป็นพวกเดียวกันของพวกที่ยึดถือในประเพณีเดียวกันมีลักษณะเฉพาะของตัวมันเองเป็นเวลาที่ยาวนาน และเป็นสิ่งที่มีประโยชน์สร้างให้เกิดความเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมที่มีความรู้สึก ความเคารพ เชื่อฟังกันตามความเป็นอาวุโส

ในชนเผ่ากะเหรี่ยงก็มีพิธีกรรมหรือประเพณีที่น่าสนใจมากเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง และเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ให้แก่ชนกลุ่มนี้เป็นอย่างมาก คือ ประเพณีมัดมือ “กั๊จหนึ่ถ่อฮ่อ” ที่เป็นวิถีชีวิตของ “ปากาเกอญอ” ซึ่งดำรงอยู่มาได้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะอิทธิพลของพิธีกรรมและตำนานความเชื่อดั้งเดิม ที่น่าสนใจที่สามารถอธิบายเพื่อให้เห็นภาพและสร้างความเข้าใจอันชัดเจนต่อความเป็น “ปากาเกอญอ” ได้ดีนั้นจะเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด ที่มีรูปแบบและรายละเอียดซับซ้อนมากมาย แสดงให้เห็นถึงกุศโลบายและเป็นต้นกำเนิดของการดำรงชีวิตอยู่ของเผ่าพันธุ์ ชนเผ่ากะเหรี่ยง(ปากาเกอญอ) มีความเชื่อว่า เด็กที่เกิดมาต่างก็ผ่าน “หมื่น คา เคล่อ” หรือ เทพทูตพร้อมกับคำมั่นสัญญา จะเกิดมาเป็นใคร? มาอย่างไร? มานานแค่ไหน? มากับใคร? จะกลับอย่างไร? คำตอบเหล่านั้น หมื่น คา เคล่อ เป็นผู้จัดบันทึกเอาไว้ที่กะโหลกศีรษะของทุกคน คนที่แต่งงานมาระยะหนึ่งแล้วยังไม่มีลูกปากาเกอญอ เชื่อว่าผีหรือวิญญาณร้ายมารบกวนขวัญของแม่และเด็ก ต้องมีการทำพิธีส่งวิญญาณเหล่านั้นให้ออกไปจากตัวของแม่เด็ก “หมื่น คา เคล่อ โอะ เลอะ เคล่อ อะ คี” เป็นการร้องขอเทพทูตที่อยู่ตามต้นโพธิ์ ถ้าอยากได้ลูกสาว พอไปถึงต้นโพธิ์ให้เรียกลูกสาว อยากได้ลูกชายให้เรียกลูกชาย “หน่อ เพาะ กระ” เป็นอีกวิธีหนึ่งโดยคนเป็นสามี จะนำไม้ไผ่เจาะรู นำไปเรียกขวัญ ออกตามหาลูกสาว-ลูกชาย โดยใช้ไม้ไผ่สามอัน พาดไว้กับต้นโพธิ์แล้วใช้ “หน่อ เพาะ กระ” ร้องขอ พอกลับถึงบ้านก็นำ หน่อ เพาะ กระ แนนกับศีรษะภรรยา

พร้อมกับกล่าวความหมาย “ขอให้วิญญาณลูกสาวและลูกชายกลับมาอยู่กับบ้านช่องเนื้อ” ปกาเกอญอ เชื่อว่าเด็กที่เกิดมาต้องผ่าน “หมื่น คา เคล่อ” หรือ เทพทูต ดังมีเรื่องเล่าดังนี้ว่า

ปกาเกอญอมีความเชื่อว่า มีสามภรรยาคู่หนึ่ง หลังจากแต่งงานกันไม่นาน ภรรยาก็ได้ตั้งครรภ์ ช่วงที่ภรรยาตั้งครรภ์นั่นเองผู้เป็นสามีได้ออกไปล่าสัตว์ ขณะที่สามีขึ้นไปแอบเฝ้าดูสัตว์อยู่นั้น ก็ได้ยินเสียงคนสองคนกำลังพูดคุยกันอยู่ใกล้ๆว่า “ก่อนที่จะมาเป็นมนุษย์นั้น เจ้าได้ไปหา หมื่อ คลา เคล่อ และบอกว่า มาครั้งนี้เจ้าจะแต่งงานสองครั้ง ครั้งแรกเจ้าจะมีลูกเพียงคนเดียว ครั้งที่สองเจ้าจะแต่งงานกับลูกสาวของตนเอง ตอนนี้ภรรยาเจ้าได้คลอดลูกออกมาแล้ว” ชายคนนั้นได้ยินก็แปลกใจ และกังวลใจเป็นอย่างยิ่งเพราะเรื่องที่ได้ยินนั้นคล้ายกับชีวิตของเขาเหลือเกิน จึงรีบมุ่งหน้าเดินทางกลับบ้านก็พบภรรยาของเขาคลอดลูกสามรู้เช่นนั้นก็ไม่สบายใจเป็นอย่างยิ่ง จึงถามภรรยาว่าเป็นลูกผู้ชายหรือลูกผู้หญิง ภรรยาตอบว่าเป็นผู้หญิง ผู้เป็นสามีตกใจและเกิดโมโหขึ้นมาทันที นึกถึงคำพูดของคนสองคนขณะนั่งอยู่บนต้นโพธิ์ความโมโหและความโกรธแค้นทำให้หักห้ามใจไว้ไม่อยู่เลยคว้าเอาฝ่ามือขว้างใส่ศีรษะของลูกน้อยจนลูกน้อยได้รับบาดเจ็บ หลังจากนั้นผู้เป็นพ่อก็ได้หนีออกไปจากบ้าน ปล่อยให้ภรรยาดูแลลูกน้อยตามลำพัง วันเวลาผ่านไปนานสองแม่ลูกช่วยกันทำมาหากิน อย่างยากลำบาก อยู่ต่อมาผู้เป็นแม่ได้ล้มป่วยและตายจากไปส่วนลูกสาวก็ได้ไปอาศัยอยู่กับเพื่อนบ้าน รับจ้างทำงานตามบ้านโน้นที่บ้านนี้ที่

อยู่มาวันหนึ่งผู้เป็นพ่อก็เดินทางกลับมาพบหน้าลูกแต่ไม่รู้ว่าปกาเกอญอของตนเองจิตใจก็เกิดความหลงใหลในตัวเด็กสาวในที่สุดก็ได้แต่งงานกัน เข้าวันต่อมาทั้งสองได้รดน้ำดำหัวให้แก่กันและกัน เมื่อสามีดำหัวให้ภรรยาก็เห็นรอยแผลเป็นที่ศีรษะจึงถามขึ้นมาว่ารอยแผลเป็นที่ศีรษะไปโดนอะไรมาภรรยาจึงได้ตอบว่า “เมื่อตอนคลอดออกมาใหม่ๆพ่อได้เอาฝ่ามือขว้างใส่ศีรษะ หลังจากนั้นพ่อได้หนีออกจากบ้านไป ปล่อยให้แม่และฉันอยู่ตามลำพังเพียงสองคน” พ่อได้ยินเช่นนั้น จึงมั่นใจว่าภรรยาของเขาเป็นลูกสาวนั่นเองช่างไม่ผิดไปจากคำพูดที่เขาได้ยินมาจากต้นโพธิ์ และนี่คือคำมั่นสัญญาที่เขาให้ไว้ก่อนที่จะเขาจะเกิดนั่นเอง

ในชุมชนบ้านทุ่งหลวงมีความเชื่อเรื่องผีหรือสิ่งเหนือธรรมชาติว่าเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อคนในชุมชนทั้งเรื่องการดำเนินชีวิตประจำวันและพฤติกรรมของคนในชุมชนเป็นอย่างมากการเชื่อเรื่องผีต่างๆทำให้เกิดพิธีกรรมและประเพณีต่างๆมากมาย ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความเคารพ นับถือ ความสัมพันธ์ของคนกับคน คนกับธรรมชาติและคนกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติพิธีกรรมหรือประเพณีสำคัญยิ่งที่สัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนและสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนคือ ประเพณีมัดมือ “กัจจณีถ่อซอ” ของชนเผ่ากะเหรี่ยง “ปกาเกอญอ” ประเพณีมัดมือ “กัจจณีถ่อซอ” เป็นความเชื่อของชาติพันธุ์เผ่ากะเหรี่ยงสะกอ (ปกาเกอญอ) ที่นับถือบรรพบุรุษของตนจะทำพิธีมัดมือปีละ 2 ครั้งทุกหมู่บ้านที่เป็นชนเผ่านี้

ครั้งแรก พิธีกรรมแช่ล่อหนีซอ “มัดมือ, ปีใหม่”

ครั้งแรก จะทำหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ประมาณปลายเดือนมกราคมหรือต้นเดือนกุมภาพันธ์ และครั้งที่สอง จะทำหลังจากดำนา (ปลูกข้าว) แล้วเสร็จ ขึ้นมาจากท้องถิ่นประมาณเดือนสิงหาคม

ความสัมพันธ์ของพิธีกรรมมัดมือก็คือ เพื่อให้ชีวิตใหม่ที่อุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยผลผลิตเป็นการขอพรจากสิ่งสูงสุดหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ ให้ลูกหลานญาติพี่น้องอยู่เย็นเป็นสุข มีอายุยืนยาวให้พ้นจากสิ่งชั่วร้าย สิ่งไม่ดีไม่งามที่จะมาเบียดเบียนชีวิต ให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆพิธีกรรมมัดมือเป็นการเรียกขวัญให้กันและกันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้อาวุโส พิธีกรรมมัดมือนี้เป็นพิธีกรรมที่เป็นการแสดงถึงความสำเร็จของชีวิต หลังจากทำนาทำไร่เสร็จและหลังจากเก็บเกี่ยวเสร็จ ถือเป็นการพักผ่อนไปด้วย เป็นพิธีกรรมที่คนในชุมชนมีความสุขสนุกสนานกันเต็มที่ ไม่มีการทะเลาะวิวาทกัน

ครั้งที่สอง การมัดมือครั้งที่สองนี้จะกระทำหลังจากเสร็จสิ้นการเพาะปลูก ซึ่งถือว่าเป็นช่วงที่ทำงานหนักและไม่ค่อยอยู่ใกล้ชิดกับครอบครัว ต่างคนต่างอยู่ เพราะฤดูทำนาพวกผู้ชายส่วนมากจะไปอนค้ำคืนที่ห่างนา หลังเสร็จสิ้นการทำนา ชาวบ้านจะมีการจัดพิธีกรรมมัดมือขึ้น จึงเป็นโอกาสที่ครอบครัวจะกลับมาพร้อมหน้าพร้อมตากันอีกครั้งหนึ่งจะเรียกขวัญมัดมือ เพื่อสร้างความสัมพันธ์กันขึ้นในครอบครัว ชุมชน พิธีกรรมนี้จะดำเนินการต่างเหมือนพิธีกรรม **ชะลอหนิซอโซ** “มัดมือครั้งแรก” พิธีกรรมมัดมือครั้งที่สองจะทำในช่วงเดือนสิงหาคมหรือกันยายน เป็นต้น

เครื่องมือและอุปกรณ์ในการจัดเตรียม มีดังนี้

1. เครื่องขันหมาก สำหรับใส่เครื่องเช่นไห้ว มีซ้อง, ฉิ่ง, ไม้คนข้าวหุง (เป็นไม้ที่ใช้ในการเรียกขวัญ) ข้าวต้มมัด, เส้นด้าย
2. ผ้าชุดแต่งกายประจำเผ่าใส่ในขันหมาก
3. เหล้า 1 ขวด
4. แก้วน้ำ 1 ใบ (แก้วที่ใช้ในพิธีสำหรับรินเหล้า, ต้มเหล้า)
5. ข้าวต้มมัด, ข้าวพุด
6. ไก่ตัวผู้และตัวเมีย 1 คู่ ที่มีขนสีแดงหรือสีดำ เว้นไก่ที่มีขนสีประ
7. เส้นด้าย (สำหรับมัดมือเรียกขวัญ)

ขั้นตอนและวิธีการ

1. ตอนเย็นหรือตอนเช้าในวันทำพิธีมัดมือเตรียมอุปกรณ์ต่างๆให้ครบ
2. พิธีเริ่มต้นตั้งแต่เช้า โดยผู้นำครอบครัวนำไก่กับไม้คนข้าวที่เตรียมไว้มาที่หัวบันไดเพื่อใช้ตีหัวบันไดเรียกขวัญของคนที่อยู่ในบ้านนั้น
3. นำไก่ที่ทำพิธีนั้นไปฆ่า เพื่อต้มเป็นอาหารสำหรับทำพิธีมัดมือ
4. หลังจากต้มแกงสุกแล้วตักใส่ถ้วยชาม นำไปใส่ที่ถาดใส่ข้าว โดยมีแกงเนื้อไก่, ข้าว, ข้าวต้มมัด และเส้นด้าย ใส่ในถาด และวางขันหมากข้างๆถาดใส่ข้าวด้วย
5. ผู้นำพิธีทำพิธีเรียกขวัญ “กี้จี้” โดยใช้ไม้คนข้าวมาตีที่ขอบถาดใส่ข้าวแล้วสวดมนต์ขอพรตามที่ตนปรารถนา
6. ทุกคนจะมัดมือร่วมกันจนเสร็จพิธี (อย่าเพิ่งกินข้าว)
7. หลังจากมัดมือเสร็จ ผู้นำครอบครัวถือแก้วเหล้าที่เป็นหัวเหล้าแล้วหันหน้าไปทางบนหัวนอนจากนั้นจะทำการสวดมนต์ขอพรจากท้าวสาระทิศ(ขณะที่ผู้นำครอบครัวทำพิธีทุกคนต้องพนมมือไหว้ด้วย ห้ามคุยกันเด็ดขาดจนกว่าจะเสร็จพิธี)
8. ผู้นำพิธีจะทำพิธีเสร็จแล้วจะรินสุราลง ณ ที่ตรงนั้นนัดหนึ่ง (เพื่อเป็นการแสดงถึงความเคารพนับถือบรรพบุรุษหรือเจ้าที่ เจ้าทาง เจ้าป่า เจ้าเขา) ส่วนที่เหลือจะเอาให้ลูกหลานหรือคนที่อยู่ในพิธีดื่มทุกคน (แต่ผู้นำพิธีจะไม่ดื่มสุราแก้วนั้น) หลังจากทุกคนดื่มเสร็จจะมีตัวแทนคนหนึ่งในกลุ่มนั้นที่เข้าร่วมพิธีกรรมจะเป็นใครก็ได้ต้องมีการรินสุราหนึ่งแก้วให้ผู้นำทำพิธีกรรมดื่มคนเดียว
9. เมื่อพิธีดื่มสุราเสร็จทุกคนจะกินข้าวร่วมกัน
10. ในวันเดียวกันนั้นหลังจากกินข้าวเสร็จทุกบ้าน(มัดมือเสร็จ) ผู้นำหมู่บ้าน(ฮีโซ)จะให้สัญญาณว่าถึงเวลาที่ตนจะไปดื่มเหล้าตามบ้านแล้ว(เหล้าที่ผู้นำหมู่บ้านดื่มเป็นเหล้าที่ทุกหลังคาเรือนจะต้องเตรียมไว้สำหรับให้ผู้นำหมู่บ้านมาทำพิธีที่บ้านของตนที่เรียกว่า “หัวเหล้าพิธี” ที่ต้องให้ผู้นำหมู่บ้านมาดื่มหัวเหล้าพิธีนั้น เพราะชนเผ่า

กะเหรี่ยงสะกอ “ปกากะญอ” มีความเชื่อว่าผู้นำหมู่บ้านเป็นตัวแทนของบรรพบุรุษของตน จึงต้องให้เกียรติยกย่องนับถือและให้ความเคารพเป็นพิเศษ เหล่าที่ผู้นำหมู่บ้านดื่มทำพิธีเป็นเหล่าขวดเดียวกันที่ผู้นำครอบครัวทำพิธีก่อนที่จะกินข้าวร่วมกัน) เป็นอันเสร็จพิธีประเพณีมัดมือ “กัจจันถ่อซอ”

หมู่บ้านห้วยไม้เตี้ยยังคงมีการประกอบพิธีกรรมต่างๆที่เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมความแบบชนเผ่าของตนเองอย่างต่อเนื่องถึงแม้ปัจจุบันชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยก็ตาม ความเจริญในเรื่องวัตถุมากขึ้นเปลี่ยนแปลงในเรื่องความเชื่อ คือ มีการหันเหไปนับถือพระพุทธศาสนา รวมไปถึงศาสนาอื่นๆก็ตาม แต่พิธีกรรมหรือประเพณีต่างๆก็ไม่ถูกห้ามโดยเด็ดขาด โดยเฉพาะผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาก็ยังมีการประกอบพิธีตามความเชื่อดั้งเดิมโดยไม่ขัดต่อคำสอนทางศาสนาที่ตนนับถือแต่ประการ เพราะพิธีกรรมหรือประเพณีที่ชุมชนประกอบและสืบทอดกันมานั้นมีประโยชน์มาก เป็นสิ่งที่กลายเป็นบรรทัดฐานให้คนในชุมชนเดินตามรอยที่บรรพบุรุษได้สั่งสอนไว้ใน การดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมมีความสุขไม่ทำให้เดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่นด้วย ประเพณีมัดมือ “กัจจันถ่อซอ” ของชนเผ่ากะเหรี่ยงสะกอน่าจะสืบทอดให้คงอยู่ตลอดไปแม้ว่าปัจจุบันเด็กและเยาวชนเผ่ากะเหรี่ยงสะกอจะเห็นความสำคัญน้อยลงอันเนื่องมาจากถูกระแสแห่งวัฒนธรรมของคนในเมืองหรือต่างชาติ ตามกระแสแห่งยุคเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้นทุกวัน เพื่อให้ชนเผ่าของตนเองได้คงอยู่ในฐานะที่เป็นชาติพันธุ์เผ่าหนึ่งแห่งประเทศไทยที่รักชีวิตความเป็นอยู่อย่างสงบสันติ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

หนังสือ :

ชมรมบริการวิชาการ สถาบันวิจัยชาวเขา. ชาวเขา : ความเข้าใจกับชนเผ่าต่างวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่:

นันทนกันต์ กราฟฟิค/การพิมพ์, 2541.

พระธรรมจาริก : อัตลักษณ์ 6 กลุ่มชาติพันธุ์ บนพื้นที่สูง, 2552.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : นามบุคลส์พับลิเคชั่นส์, 2556.